LIMINAIRE — WOORD VOORAF

L'école historique belge jouit à l'étranger d'une réputation flatteuse. Mais c'est à l'histoire de l'antiquité, du moyen-âge et de l'époque moderne que nos historiens se sont consacrés à peu près exclusivement. Jusqu'en ces tout derniers temps, l'étude de l'histoire contemporaine ne faisait pas seulement figure de parente pauvre, elle n'existait pour autant dire pas.

Assurément, un livre aussi excellent que le *Guillaume Ier et l'église catholique en Belgique* du vicomte TERLINDEN remonte aux premières années de ce siècle (1906), mais c'est là un fait tout à fait exceptionnel. Il faut attendre 1929 pour que s'ouvre avec la publication du livre de G. JACQUEMYNS, *Histoire de la crise économique des Flandres, 1845-1850,* l'ère des travaux scientifiques consacrés avec quelque fréquence à notre histoire contemporaine. On notera que G. Jacquemyns a été aussi le pionnier de l'histoire économique et sociale contemporaine, car, on ne l'a, je crois, jamais souligné, son livre a été écrit *avant* que ne commencent à paraître les *Annales d'Histoire économique et sociale* dont l'influence sera déterminante sur l'évolution des études historiques.

Il n'y a donc que quarante ans que l'histoire scientifique de l'époque contemporaire commence à se diffuser chez nous. C'est peu pour que soient fixées des méthodes, des traditions, des conceptions globales. C'est peu surtout dans le contexte particulier propre à la Belgique : c'est en 1929 précisément que l'on a réformé l'organisation des études historiques. Dans le nouveau régime, on n'a fait, bien entendu,

De Belgische historici genieten in het buitenland een goede faam. Hun werkterrein echter beslaat nagenoeg uitsluitend de oude, middeleeuwse en nieuwe geschiedenis. Tot voor enkele jaren ontbraken de contemporanisten vrijwel volledig.

Toegegeven, het merkwaardige boek van burggraaf TERLINDEN, *Guillaume Ier et l'église catholique en Belgique,* dagtekent van 1906, maar een Belgisch wetenschappelijk werk over nieuwste geschiedenis uit die jaren is bijna een unicum. In werkelijkheid luidt eerst de belangrijke studie van G. JACQUEMYNS, *Histoire de la crise économique des Flandres, 1845-1850,* dat in 1929 verscheen, het tijdvak in van de regelmatige beoefening van de nieuwste geschiedenis ten onzent. Men heeft Jacquemyns gevierd bij zijn emeritaat, maar overigens kan men niet zeggen dat men hem veel waardering heeft laten wedervaren. Men zal mij dan wel veroorloven erop te wijzen, dat vermeld boek, dat zo nadrukkelijk sociaal-ekonomisch was gericht, verschenen is of in elk geval geschreven vóór dat de *Annales d'Histoire Economique et Sociale* — van waaruit een zo diepe beïnvloeding van het historisch onderzoek uitging — van de pers kwamen.

Hoe dan ook, het is amper veertig jaar geleden dat men hier vrij geregeld aan beoefening van de nieuwste geschiedenis ging doen. Veertig jaar is een korte tijd voor het ontwikkelen van een problematiek en een methode, voor het zich vestigen van tradities, voor het tot stand komen van een wetenschappelijke doctrine.

aucune place à la formation du contemporanéiste.

Il ne fut plus possible de maintenir cette exclusive après la seconde guerre mondiale, mais c'est du bout des lèvres qu'on accorda à l'histoire contemporaine une toute petite place. La nouvelle loi sur l'enseignement supérieur va enfin modifier cet état de choses, du moins dans les universités qui en décideront ainsi, mais cette loi n'en est qu'à sa première année d'application et n'a donc pas encore pu sortir ses effets. Parallèlement, dans d'autres institutions à caractère historique : Archives (recrutement sur base des connaissances particulières aux médiévistes), Institut historique belge à Rome, Académies, Commission royale d'histoire, ce sont les disciplines historiques „nobles" qui déterminent seules ou à peu près seules le plan de travail ou l'accès à la maison.

C'est que toutes ces institutions si vénérables vivent en dehors de la réalité. Il s'est produit depuis un quart de siècle une révolution dans les sphères d'intérêt des chercheurs. L'histoire politique, institutionnelle et religieuse du moyen-âge et de l'époque moderne sont en déclin prononcé, ainsi d'ailleurs que plus généralement l'histoire du moyen-âge. Inversement, les études d'histoire contemporaine se multiplient. Cette courbe d'évolution ne fait que se développer.

Et pourtant, la situation des chercheurs en histoire contemporaine est peu favorable : la majorité des débouchés scientifiques leur sont fermés. Par ailleurs, ils cherchent encore, en tâtonnant, leurs méthodes de travail et les directions de leur recherche. Le niveau technique de leurs travaux laisse souvent à désirer. C'est que le problème des sources (accessibilité, mode d'emploi, problèmes de critique) se pose pour eux d'une manière in-

Het toeval wil dan nog dat het precies in 1929 was dat een nieuwe wet op het hoger onderwijs in België werd uitgevaardigd, met een nieuw leerplan waar de vorming van de contemporanist vanzelfsprekend niet op wordt aangetroffen.

Na de jongste wereldoorlog kwam daar een heel kleine verandering in : er was natuurlijk geen sprake van gelijkstelling : de contemporanist moest nagenoeg de gehele opleiding van de mediëvist voor zijn rekening nemen terwijl de mediëvist niet één vak nieuwste geschiedenis in de licentie meemaakte; maar beperkte mogelijkheden tot opleiding in de hedendaagse geschiedenis werden toch ontwikkeld. Deze toestand bleef bestaan tot heden, doch een nieuwe hervorming, die ditmaal normale mogelijkheden tot opleiding in de nieuwste geschiedenis inhoudt, wordt dit jaar voor het eerst toegepast.

Doch slechts dit jaar, en tot heden is het dus zo, dat de mogelijkheden tot opleiding van de contemporanist aan de universiteiten beperkt bleven, terwijl de andere wetenschappelijke instellingen : archiefwezen (waarin men werd opgenomen op grond van een eksamen dat bijna uitsluitend over mediëvistiek handelde), Belgische historisch instituut te Rome, akademies, koninklijke Commissie voor Geschiedenis, een bijzonder geringe belangstelling voor de nieuwste geschiedenis aan de dag leggen. In de Koninklijke Akademie voor Wetenschappen wemelt het van mediëvisten, doch zal men niet één contemporanist aantreffen wat verklaart dat in hun Handelingen er slechts één boek de geschiedenis van de 19e eeuw aanbelangt.

Dit alles bevestigt dat die instellingen leven buiten de wetenschappelijke realiteit. Sedert de Tweede Wereldoorlog is de belangstelling voor de

comparablement plus difficile que pour les chercheurs qui se vouent aux autres époques. Aussi travaillent-ils en ordre dispersé, creusant chacun leur petit sillon dans le champ immense à défricher. On n'y distingue guère de lignes de force, guère de ces idées directrices qui, agissant comme un aimant, provoquent des efforts concentrés vers un objectif fondamental. On en est aux balbutiements, aux timidités, et il ne pouvait pas en être autrement. Mais un palier a malgré tout été atteint d'où peut partir un nouvel essor.

En créant cette revue, vouée à l'histoire contemporaine dans son acception la plus large, nous espérons aider cet essor à se produire. Nous ne prétendons pas publier ici exclusivement des articles de valeur internationale. L'histoire contemporaine, nous l'avons dit, est en Belgique trop jeune encore pour ne pas pouvoir se perfectionner et s'améliorer. Mais nous espérons contribuer à donner à un courant historique tout neuf, la conscience de sa vigueur et de l'importance tant scientifique que sociale de son rôle.

middeleeuwse en voor de politieke en religieuze geschiedenis van de nieuwe tijd fel gedaald terwijl de interesse voor de nieuwste geschiedenis gevoelig steeg. Doch gevestigde monopolia zijn taai.

Het is dan ook zo, dat de meeste wetenschappelijke banen binnen de wereld van de historie voor de contemporanist gesloten worden gehouden. Methodes van onderzoek, duidelijke richtlijnen ontbreken. De archieven zijn vaak ontoegankelijk, nog vaker ongeklasseerd. Geen wonder dat het peil van het geleverde werk niet altijd bevredigt. Het zal zo nog jarenlang blijven en dat kan niet worden vermeden. Heden is het grote arbeidsveld nog maar amper aangesneden. Iedereen trekt zijn voor, de ene wat dieper dan de andere, doch leidende en richtinggevende ideeën ontwaart men niet. Men heeft het terrein nog niet geheel verkend, laat staan overzien.

En toch, voor wie zijn blik laat gaan over de jongste vijftien jaar, is er reeds heel wat veranderd. De vorsing inzake nieuwste geschiedenis heeft veld gewonnen. Er werd en er wordt werk geleverd, langzaam en aarzelend steigt het peil.

Dat we, nu, dit tijdschrift brengen, houdt daarmee onmiddellijk verband. We menen dat een eigen tijdschrift van aard is, om richting en impuls te geven aan die nog moeizaam tastende beweging. We weten dat niet alles wat wordt voortgebracht, en niet alles wat hier zal verschijnen, van meet af van internationaal gehalte zal zijn, maar in die schare van jonge contemporanisten die in en rond onze universiteiten hangen, zit er zoveel eersterangsmateriaal, dat onze contemporaine historie, indien haar de kans gegeven wordt zich te ontwikkelen en zich uit te drukken, ons inziens heel vlug een hoog peil zal bereiken.